

отчаял от упорството на двамата православни. За да ги постави пред свършен факт, Боре разпространил слуха, че те вече били наполовина католици. Тоя слух повдигнал буря от негодувване сред българското население. Патриаршията така научи скривалището им и използва настроението на народа към духовните му водители в манастира, за да осуети временно започнато дело. Тя предложила гостоприемство и на двамата, като се показала пред тях дори готова да преговаря за българската църква. Неофит се подмамил и се пренесъл в патриаршията. Той и покровителя му Мехмед Али паша не подозирали, че зад нейната любезност се крие макевиализам. Обаче, Риза паша и Чайковски схванали лукавата игра на Фенер. Първият ясно изразил това пред представителя на патриаршията Аристархи бей, че него лично ще държи отговорен за живота на честния старец, Неофит. Риза паша явно не одобрил предаването делото на българите отново в ръцете на патриарха. Това личи от думите му към Неофита: „Бог да ти е на помощ; аз не давам вяра на тия хубави обещания, но против волята ти аз немога да те изтръгна от влиянието на патриаршията“.

Така пропадна тоя сериозен опит да се разреши църковния ни въпрос с помощта на Високата Порта. Очевидно, Чайковски използвал познанството си със видни турци и министри, на които представил Неофита и Илариона. Ако мемоара на последните завърши безуспешно, вината е в нашите първи водители, че се показаха наивни. Нема защо да обвиняваме Чайковски, че не ги скрил другаде. Сам той пише че постъпил така под натиска на необходимостта, макар и да бил убеден, че католицизма винаги е пречка на славянското дело. Неговата заслуга в официалното повдигане на църковния ни въпрос през 1845 год. пред Високата Порта и влиянието му върху Риза паша да покровителствува Неофита и Илариона, се очертават по-добре от следния факт. Когато след неуспеха на народното събрание Решид паша съставил министерството, патриаршията изпратила двамата ни първи духовни водители на заточение в Зографския манастир. Очевидно, без съдействието на Чайковските не само мъчно биха проникнали до висшата турска власт, но и биха паднали в немилост пред патриаршията още при министерството на Риза паша.

И като ренегат Чайковски всякога искрено помагал на българите в църковната им борба. Така в 1870 год. той действувал в Одрин за оповестяването на фермана, който даваше на нашия народ църковна автономия. В тоя град